

Правно - исторически факултет

2700 Благоевград, пл. „Георги Измирлиев - Македончето“
тел./факс: 073/88 66 17; <https://law.swu.bg> e-mail : admin@law.swu.bg

КОНСПЕКТ ПО ДИСЦИПЛИНАТА „ТРУДОВО ПРАВО“

I. ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА И ФУНКЦИИ НА ТРУДОВОТО ПРАВО

1. **Трудови отношения** - понятие и същност;
2. **Други (нетрудови) отношения-предмет** на трудовото право:
 - а) професионално сдружаване;
 - б) социално партньорство (тристранно сътрудничество; колективно преговаряне; непосредствено участие на работниците и служители те в управлението на предприятието);
 - в) професионална квалификация;
 - г) социално-битово и културно обслужване в предприятието;
 - л) уреждане на трудовите спорове - на правните трудови спорове п на колективните трудови спорове (трудовете конфликти).
 - е) контрол за спазването и отговорност за нарушаването на трудовото законодателство;
 - ж) безработицата - трудовоправни проблеми.
3. **Система на трудовото право**:
 - а) проблемът за обща и специална част;
 - б) система на настоящия курс:
 - общо учение;
 - трудова отношения;
 - други (нетрудови) отношения, непосредствено свързани с трудовете;
4. **Функции** на трудовото право:
 - а) закрилна;
 - б) стопанска (икономическа, производствена)

II. МЕТОДИ ЗА РЕГУЛИРАНЕ НА ТРУДОВИТЕ ОТНОШЕНИЯ /.

1. Понятие.

2. **Видове** (а. централистичен и децентралистичен; б. императивен и деспозитивен: в. равнопоставеност и субординация.)
3. **За специфичните трудовоправни методи** (социално партньорство, едностранно определяне на условията по трудовото правоотношение)

III. ИЗТОЧНИЦИ НА ТРУДОВОТО ПРАВО

1. Понятие.

2. Видове:

- а) **държавни** (нормативни актове; съдебни прецеденти; обичаят-);
- б) **недържавни** (колективен трудов договор; вътрешни актове на работодателя)
- в) проблемът със **съдебния прецедент и обичая**

3. **Йерархическа структура** на източниците. Съотношението между ранга на източника и обема на закрилата на труда.

IV. ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ НА ТРУДОВОТО ПРАВО

1. Понятие. Разграничения.

2. **Правно значение**: а) за правосъздаването; б) за правораздаването

3. Видове:

- а) **закрила на труда**;
- б) **свобода на труда -пюрета на принудителния труд**;

в) равенство на гражданите и забрана на дискриминацията. Дискриминационни критерии:

г) равнопоставеност на страните на трудовото правоотношение:

д) социално партньорство:

е) добросъвестност; **4. За принципите:**

а) "реалност и гарантираност на трудовите права " ;

б) "личен характер на трудовите права и задължения";

ДЯЛ II

ТРУДОВИ ОТНОШЕНИЯ

V. ТРУДОВО ПРАВООТНОШЕНИЕ

1. **Понятие**

2. Обща правна характеристика (лично, относително.
възмездно, продължаващо се, синалагматично)

VI. СУБЕКТИ (СТРАНИ) НА ТРУДОВОТО ПРАВООТНОШЕНИЕ

1. **Работодателят** понятие; правни признаци на работодателската правоспособност и дееспособност;

2. **Работникът (служителят)** - понятие; правни признаци на трудовата правоспособност и дееспособност на гражданите

VII. ОСНОВАНИЯ ЗА ВЪЗНИКВАНЕ НА ТРУДОВОТО ПРАВООТНОШЕНИЕ

ПОНЯТИЕ ВИДОВЕ:

1. **Трудов договор:**

1.1. Понятие, страни, сключване;

1.2. Съдържание;

1.3. Видове трудови договори (срочни и безсрочни; трудови договори с прекратително условие; особени видове трудови договори - за ученичество, за изпитване, за съвместителство, за допълнителен труд, за "краткотрайна услуга")

1.4. Недействителност на трудовия договор (основания, същност, ред за обявяване, последици)

2. **Избор:**

2.1. Определяне на изборните длъжности;

2.2. Поставяне на кандидатури;

2.3. Произвеждане на избор;

2.4. Съдебен контрол върху избора.:
граница на контрола;

2.5. Момент на възникването на трудово правоотношение;

2.6. Субсидиарният характер на уредбата на избора в КТ.

3. **Конкурс**

3.1. Понятие и същност;

3.2. Начии на определяне на конкурсните длъжности;

3.3. Условия за обявяване на конкурс;

3.4. Допускане до конкурс;

3.5. Провеждане на конкурса;

3.6. Обявяване на резултата от конкурса. Правно действие.

3.7. Възникване на трудово правоотношение въз основа на конкурс

4. **Договорни елементи** при учредяването на трудово правоотношение въз основа на избор и на конкурс.

VIII. ИЗМЕНЕНИЕ НА ТРУДОВОТО ПРАВООТНОШЕНИЕ

1. Изменение по **взаимно съгласие** - понятие, форма, приложно поле;

2. **Едностранно изменение от работодателя** (основания, граници на изменението, правна същност);

3. **Едностранно изменение от страна на работника (служителя)**
основания, "механизъм" на изменението, правна същност;

4. **Изменения на страните (страната на работодателя)** - основания;

последници, отговорност

IX. РАБОТНО ВРЕМЕ И ПОЧИВКИ

1. *Понятие*

2, *Видове:*

2.1 *Пълно* и непълно;

2.2. Редовно (обичайно) и извънредно.

2.2.1 Видове редовно работно време (нормално, намалено, удължено):

2.2.2 Извънреден труд - понятие, забрана и основания за допустимост по изключение: ред за полагане; последници от полагането на извънреден труд;

2.2.3. Особени видове работно време (ненормиран работен ден, променливо работно време, дежурство, време на разположение)

3. Изчисляване и отчитане на работното време

4. Почивки. Понятие, видове и правно значение. *Официални празници.*

X. ОТПУСКИ

1. *Понятие*

2. *Обобщена класификация на отпуската*

3. *Платен годишен отпуск* - понятие, предпоставки, видове; режим на

ползуване, отлагане, прекъсване и обезщетяване на платения годишен отпуск;

4. *Неплатен "годишен" отпуск*- понятие и правен режим;

5. *"Целеви" отпуски* (за изпълнение на граждански и обществени задължения, за учебно-мобилизационно мероприятие, за синдикална дейност, служебни и творчески отпуски, за осигурителни случаи, вкл. майчинство, учебни отпуски)

XI. ДИСЦИПЛИНАРНА ОТГОВОРНОСТ

1. *Понятие и съдържание* ('видове дисциплинарни наказания);

2. *Основание* на дисциплинарната отговорност. Видове нарушения на трудовата дисциплина и тяхното правно значение;

3. *Дисциплинарна процедура* (субекти на дисциплинарна власт: установяване на нарушението; приемане на писмените обяснения (изслушване) на нарушителя, форма и момент на дисциплинарното наказване);

4. *Временно отстраняване от работа* - основания, същност и последници.

XII. ИМУЩЕСТВЕНА ОТГОВОРНОСТ НА РАБОТНИКА (СЛУЖИТЕЛЯ)

1. *Понятие, съдържание и правна същност;*

2. *Видове:*

а) *ограничела* имуществена отговорност понятие, предпоставки, размери;

б) *пълна* имуществена отговорност- понятие и основания;

3. *Ред за осъществяване* на имуществената отговорност на работника (служителя).

XIII. ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУДА

1. *Понятие и обща правна характеристика* на правилата за безопасни и здравословни условия на труда;

2. *Основни общи правила:*

2.1. за здравословна и безопасна *работна среда* (предварителен контрол; инвеститорски контрол; въвеждане в експлоатация; изисквания за безопасност спрямо внасяните от чужбина машини, съоръжения и технологии; норми на вибрации, шум, прах, йонизиращи лъчения, специално обезопасяване);

2.2. за *защита на личността на работника (служителя)* - медицински прегледи: ограничаване продължителността на работа във вредна или опасна среда: изисквания за професионална подготовка (специална правоспособност, инструктаж. обучение);

2.3. произтичащи от *естеството на работата* (лични предпазни средства, специално работно облекло; безплатна предпазна храна):

3. Отказ на работника (служителя) да изпълнява възложената му работа.

XIV. СПЕЦИАЛНА ЗАКРИЛА НА НЯКОИ КАТИГОРИИ РАБОТНИЦИ И СЛУЖИТЕЛИ

1. На **непълнолетните** (минимална възраст,, подходящи и забранени видове работи; процедура за приемане па работа; работно време, отпуски)

2. На **жените- работнички(служителки)**- стаи за жени, защита и трудоустрояване на бременни и майки-кърмачки; командироване, надомна работа;

3. На **лицата с намалена работоспособност**(основание; работни места за трудоустрояване, специализирани предприятия, начин па трудоустрояване; платен годишен отпуск трудово възнаграждение);

XV. ТРУДОВО ВЪЗНАГРАЖДЕНИЕ

1. **Понятие и правна същност:**

2. **Методи за регулиране ни трудовото възнаграждение**

3. **Системи за определяне размера на трудовото възнаграждение**

4. **Видове** трудово възнаграждение;

5. **Защита (покровителство) на изплащането па трудовото възнаграждение.**

XVI. ИМУЩЕСТВЕНА ОТГОВОРНОСТ НА РАБОТОДАТЕЛЯ ЗА ВРЕДИ ОТ ТРУДОВА ЗЛОПОЛУКА И ПРОФЕСИОНАЛНА БОЛЕСТ

1. **Понятие и правна същност;**

2. **Основанията** (трудова злополука и професионална болест);

3. **Размер** на обезвредата. Подлежаща па обезщетяване вреда. Приспадаая;

4. **Субекти** па правото па обезщетение;

5. **Компенсация на"вини";**

6. **Регресна отговорност.**

XVII. ПРЕКРАТЯВАНЕ НА ТРУДОВОТО ПРАВООТНОШЕНИЕ

1. **Понятие** и обща характеристика. **Субекти, основания.** Принципът на **законоустановеност** на основанията за прекратяване;

2. Прекратяване па **трудовия договор** (трудовето правоотношение, възникнало от конкурс)

2.1. **Общи основания** за прекратяване на трудовия договор (чл.325. чл.33 1 КТ);

2.2. Едностранно прекратяване на трудовия договор **от работника (служителя) с предизвестие.** Основания, срок на предизвестието, действие. Неспазване па предизвестието - последици;

2.3. Едностранно прекратяване на трудовия договор **от работника(служителя) без предизвестие-** основания и действие;

2.4. **Уволнение с предизвестие** -- основания,срок на предизвестието, действие, последици от неспазването на предизвестието;

2.5. **Уволнение без предизвестие** - основание, действие, последици;

2.6. **Предварителна закрила при уволнение.**

3.**Прекратяване на трудово правоотношение, възникнало от избор**(субект, специфични основания, приложимост на основанията за прекратяване па трудовия договор).

XVIII. ПРАВНА ЗАЩИТА СРЕЩУ НЕЗАКОННО УВОЛНЕНИЕ

1. **Понятие и същност;**

2. **Рекламационно производство (защита пред работодателя):**

3. **Съдебна защита. Искове:**

3.1. за признаване на уволнението за незаконно и неговата отмяна;

3.2. за възстановяване на предишната работа. Възстановяване па предишна работа. Обезщетение за недопускане до работа;

3.3. за обезщетение за оставане без работа поради уволнението;

3.4. за поправка на основанието за уволнение. Хипотезата.] последиците.

XIX. ТРУДОВА КНИЖКА И ТРУДОВ СТАЖ

1. **Трудова книжка** (предназначение и правна същност; представяне, издаване

и съхранение; съдържание);

Трудов стаж (понятие, изключенията; изчисляване

ДЯЛ 111

ДРУГИ (НЕТРУДОВИ) ОТНОШЕНИЯ, РЕГУЛИРАНИ ОТ ТРУДОВОТО ПРАВО

XX. ПРОФЕСИОНАЛНО СДРУЖАВАНЕ

1. **Субекти** па праното на професионално сдружаване;
2. **Съдържание** на правото на професионално сдружаване. Учредяване на организациите;
3. **Свободата на сдружаване**. Параметри;
4. **Представителни** синдикални и работодателски организации;
5. **Правно положение** на синдикалните и на работодателските организации

XXI. СОЦИАЛНО ПАРТНЬОРСТВО

- 1 **Тристранно сътрудничество** (субекти, предмет, правна същност);
2. **Колективно преговаряне** - понятие и същност на колективния трудов договор (КТД); страни; съдържание; равнища на колективно договаряне; сключване и вписване.; времетраене; изменение; присъединяване; искове за неизпълнение и за недействителност;
3. **Непосредствено участие** на работниците и служителите в управлението на предприятието -- общо събрание (събрание па пълномощниците); работнически представители (начин на определяне и статут).

XXII. ПРОФЕСИОНАЛНА КВАЛИФИКАЦИЯ

1. **Понятие** и обща характеристика. Съотношение с трудовите отношения;
2. **Видове** договори за квалификация (за придобиване на квалификация, за повишаването й, за преквалификация. Проблемът е договора за ученичество);
3. **Съдържание** на договорите за квалификация. *Отговорност*.

XXIII. СОЦИАЛНО-БИТОВО И КУЛТУРНО ОБСЛУЖВАНЕ В ПРЕДПРИЯТИЕТО

1. **Понятие и същност**;
2. **Обхват и съдържание**. Форми;
3. **Финансиране**.

XXIV. ТРУДОВИ СПОРОВИ

1. **Правните** трудови спорове - понятие (определение), специални правила за трудовото правораздаване (подведомственост и подсъдност, давностни срокове; безплатност, подсъдност на трудовите спорове е международен елемент; инстанционност на разглеждането на делата);

2. **Колективни трудови спорове** (трудови конфликти):

2.1. **Понятие и същност**;

2.2. **Способи за уреждане** - непосредствени преговори, посредничество (помирение), доброволен арбитраж, стачка, локаут;

XXV. КОНТРОЛ ЗА СПАЗВАНЕТО И ОТГОВОРНОСТ ЗА НАРУШАВАНЕТО НА ТРУДОВОТО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО

1. **Понятие и правна същност на контрола**;
2. **Видове** контрол. Контролни органи;
3. **Контролни правомощия**;
4. **Последици от** упражнениа контрол:

4.1. **Принудителни административни мерки**;

4.2. **Административни нарушения и наказания**. *Процедури* по налагане на административни наказания

XXVI. БЕЗРАБОТИЦА-ТРУДОВОПРАВНИ ПРОБЛЕМИ

1. **Понятие** и обща правна характеристика на безработицата. Кръг¹ на безработните;
2. **Права и задължения на безработните** по трудовото право. Правна същност;
3. **Насърчаване на заетостта**.

ИЗТОЧНИЦИ (НОРМАТИВНИ АКТОВЕ)

Кодекс на труда (ДВ, бр. 26 и бр. 27 от 1986 г.)

Закон за здравословни и безопасни условия на труд (ДВ, бр. 124 от 1997 г., изм. и доп.)

Закон за защита от дискриминация (ДВ, бр. 86 от 2003 г., изм. и доп.)

Закон за уреждане на колективни трудови спорове (ДВ, бр. 21 от 1990 г., изм. и доп.)

Наредба № 4 от 11.05.1993 г. за документите, които са необходими за сключване на трудов договор (ДВ, бр. 44 от 1993 г., изм. и доп.)

Наредба за работното време, почивките и отпуските (ДВ, бр. 6 от 1987 г., изм. и доп.)

Наредба за структурата и организацията на работната заплата (ДВ, бр. 9 от 2007 г., изм. и доп.)

Наредба № 5 за болестите, при които работниците, боледуващи от тях, имат особена закрила съгласно чл. 333, ал. 1 от Кодекса на труда (ДВ, бр. 33 от 1987 г.)

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

1. Василев, А. Трудово право, Бургаски свободен университет, 1997, с. 539-58.
2. Василев, А. Обезщетения по трудовото правоотношение, Сиби, С., 1997.
3. Василев, А. Имуществена отговорност на работодателя за вреди от трудова злополука и професионално заболяване, ИНТЕЮС, С., 1997.
4. Мръчков, В. Трудово право, X прераб. и доп. изд., Сиби, С., 2018.
5. Мръчков В., Средкова К., Василев А., Коментар на Кодекса на труда, XII прер. и доп. изд., С., Сиби, 2016.
6. Мръчков, В. Коментар на Закона за уреждане на колективните трудови спорове, С., 1994.
7. Мръчков, В. Правна защита срещу незаконно уволнение, БАН, С., 1971.
8. Мръчков, В. Съдебна практика, Трудово право, т. 3.1, Сиела, С., 2002.
9. Милованов, К. Дисциплинарна отговорност на работници и служители, ИК „Труд и право“, 2015 г..
10. Средкова, К. Трудови и осигурителни права на безработния, Сиби, С., 1995.

Благоевград, 2021 г.

КАТЕДРА“ ГРАЖДАНСКОПРАВНИ НАУКИ“